

KASVUHOONEGAASIDE EELARVE EHK SÜSINIKUEELARVE

Kasvuhoonegaaside (KHG) eelarve on inimtekkelise KHG heite kumulatiivne hulk, mis põhjustab kliima soojenemise teatud temperatuurini. Kuna CO₂ on peamine inimtekkeline KHG, siis räägitakse lihtsustatult sageli süsinikueelarvest.

Mida rohkem kulutame eelarvet lähiaastatel, seda vähem jätame võimalusi oma lastele ja tulevastele põlvedele.

KUI SUUR ON MAAILMA SÜSINIKUEELARVE?

Valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli (IPCC) 2021. a raportis on välja arvatud maailma süsinikueelarve erinevate temperatuuride ja nende piires püsivuse tõenäosuste kohta. Värskeimad teadusuuringud on hinnanud süsinikueelarvet veelgi väiksemaks. Maailma KHG heide on suurusjärgus 40 gigatonni aastas, mis tähendab, et heitmeid kiiresti vähendamata saab 1,5 kraadi soojenemise piires püsivuse eelarve otsa sellel kümnendil.

Maailma KHG eelarve 2020. aasta alguse seisuga (Gt CO₂)

	17%	33%	50%	67%	83%
1,5°C	900	650	500	400	300
1,7°C	1 450	1 050	850	700	550
2,0°C	2 300	1 700	1 350	1 150	900

"Eesti kasvuhoonegaaside eelarve koostamine", TalTech, 2024

KUIDAS JAOTADA MAAILMA SÜSINIKUEELARVE RIIKIDE VAHEL?

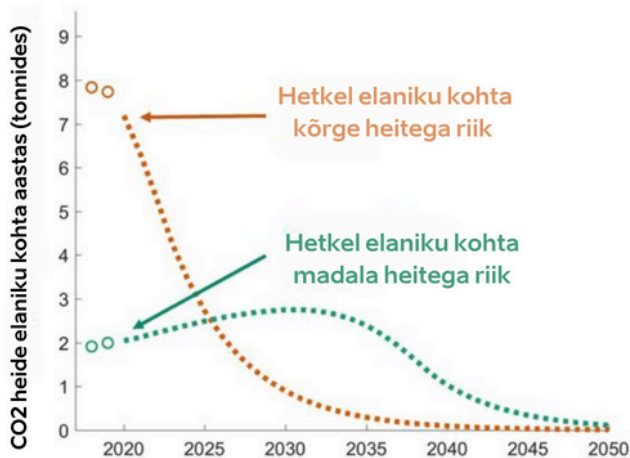
Riigi eelarve arvutamisel on võimalikud erinevad lähtekohad, näiteks:

- riigi elanike osakaal maailma rahvaarvust,
- riigi ajalooline panus üleilmsesse heitesse,
- riigi praegune KHG heide elaniku kohta,
- riigi praegune KHG heide SKT kohta,
- riigi majanduslik võimekus ja tehnoloogiline potentsiaal KHG heidet vähendada,
- riigi juba tehtud edusammud KHG heite vähendamisel.
- kuluoptimaalsus ehk mida odavam on riigis heite vähendamine võrreldes muu maailmaga, seda väiksem süsinikueelarve sellele riigile "eraldatakse".

SEE, MILLISTEST PÕHIMÕTETEST LÄHTUDES ARVUTATAKSE KONKREETSE RIIGI SÜSINIKUEELARVE, ON POLIITILINE VALIK

Samas kooskõla Pariisi kokkuleppega eeldab läbipaistvat ja õiglast meetodit riikliku eelarve tuletamiseks üleilmsest süsinikueelarvest.

Pariisi kokkuleppes ei ole kindlat metoodikat riikide süsinikueelarve määramiseks. Küll aga sätestab see olulised põhimõtted, nt tuginemine parimale teaduslikule teadmisele, ühine, kuid erinev vastutus ja arenenud riikide suurema panustamise kohustus, mida tuleb arvesse võtta.

ALLIKAS: Vogel ja Hickel, 2023,
DOI: [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(23\)00174-2](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(23)00174-2)

Kui süsinikueelarve jagada riikide vahel võrdselt vastavalt elanike arvule eelnevate põhimõtete alusel, peab süsinikueelarve sisse mahtumiseks sama elanike arvuga suure heitega riik (oranž) vähendama emissioone palju kiiremini kui väikese heitega riik (roheline). Riigi süsinikueelarvet kujutab on joone alla jääva ala pindala, mis on joonisel näitena toodud riikide puhul võrdse suurusega.

EESTI PEAB SEADMA KHG HEITE VÄHENDAMISE EESMÄRGID, MIS PÕHINEVAD SÜSINIKUEELARVEL

Põhiseadus kohustab Eestit andma proportsionaalset panust kliimasoojenemise hoidmisesse tuntavalt alla 2 kraadi ja 1,5 kraadi piires (Riigikohus õlitehase asjas). Ka Euroopa inimõiguste konventsiooniga tagatud inimõiguste kaitsmiseks peab riik seadma kliimaeesmärgid just süsinikueelarve või samaväärse meetoodika põhjal ning neid hoolikalt täitma (Euroopa Inimõiguste Kohus Klimasenorinenni asjas). Sealjuures on riigil suur vabadus valida, kuidas nõnda seatud eesmärgid saavutatakse.

EESTI OSA GLOBAALSEST SÜSINIKUEELARVEST ON SISULISELT OTSAS

Eesti elanike arvu järgi proportsionaalne osa maailma süsinikueelarvest 2020. a alguse seisuga on järgmises tabelis. Eesti KHG heide on viimastel aastatel olnud keskmiselt 13,5 miljonit tonni aastas, mis tähendab, et Eesti 1,5 kraadi soojenemise piires püsimise süsinikueelarve saab otsa umbes aastal 2025.

Eesti KHG eelarve 2020. aasta alguse seisuga (Mt CO₂)

	17%	33%	50%	67%	83%
1,5°C	136,5	98,6	75,8	60,7	45,5
1,7°C	219,9	159,2	128,9	106,1	83,4
2,0°C	348,8	257,8	204,7	174,4	136,5

"Eesti kasvuhoonegaaside eelarve koostamine", TalTech, 2024